

De rede maakte indruk; alle toehoorders waren *aangedaan*. Zij was zo *aangedaan*, dat zij niet spreken kon.

Haar zwak gemoed is spoedig bewogen. Ik geloof het ook niet, antwoorde zij voorzichtig, om haar bewogen gemoedsstemming niet te doen blijken.

Door de vele blijken van deelneming was hij ten *zeerste getroffen*. *Getroffen* door zoveel eenvoud en kalme berusting.

Die droeve tijd heeft hem *erg geschokt*. Kunt gij, nu gij zo *geschokt* zijt, nu gij zoveel tegelijk ziet, wel waarnemen?

Moeders hart, *geroerd* en *teder*, spreekt door tranen. Hoor mijn *bee* dan, Hemelvader! 'k doe haar met *geroerd* gemoed.

Woorden die toch altoos zo onvolmaakt de gevoelens van een *ontroerd* hart uitdrukken. Ik heb naar hem verlangd en nu hij komt, voel ik mij *zeer ontroerd*.

Ontzet deinsden de vrouwen terug. *Ontzet* over het gevaar, dat hem boven het hoofd hing.

44. AANGEHUWD, AANGETROUWD.

Door huwelijk vermaagschapt.

Beide woorden hebben volkomen dezelfde betekenis, doch *aangehuwd* is deftiger dan *aangetrouwd*, dat meer tot de alledaagse taal behoort.

Mijn *aangehuwde* broeder. Zij geniet meer vriendschap van haar *aangehuwde* familie, dan van haar *eigene*.

Aangetrouwde kinderen. *Aangetrouwde* familie.

45. AANGELEGENHEID, BELANG.

Aangelegenheid is een zaak, die van gewicht voor iemand is, waarvan de goede voortgang of uitslag hem ter harte gaat en die door hem zelf moet behartigd worden. Er wordt in 't midden gelaten of hierbij voor- of nadeel in het spel is.

Belang is datgene wat van groot gewicht of hoge waarde voor iemand is, doch door een ander kan behartigd worden, zonder dat deze in de plaats treedt van de persoon, wie de zaak betreft. Het onderstelt een zaak ten bate van de betrokken persoon.

Ik bemoei mij ongaarne met eens anders *aangelegenheden*. *Aangelegenheden* van kerk en staat.

Iemands *belangen* behartigen. De *belangen* van de aandeelhouders worden daardoor geschaad.

46. AANGENAAM, LEKKER, HEERLIJK, KEURIG.

Wat de smaak streelt.

Aangenaam duidt aan dat het gevoel van die aard is, dat men het gaarne ondervindt.

Lekker is goed smakende, *aangenaam* voor de smaak.

Heerlijk heeft vooral betrekking op de zinnelijke genietingen en duidt op de voortreffelijkheid.

Keurig wordt gebruikt met betrekking tot bereiding en opschaffing.

Een *aangename* smaak.

Hij houdt van een *lekkere* schotel. Onder het *legen* van een *lekkere* fles.

Wat is dat een *heerlijke* taart! Hij bracht mij *heerlijke* wijn.

Een oneindige *verscheidenheid* der *keurigste* spijzen en dranken. Een *keurig* maal werd dagelijks opgezet.

47. AANGENAAM, PLEZIERIG, ZOET, LIEFELIJK, BEHAAGLIJK, GENOEGLIJK, STRELEND.

Wat ons met zeker welgevallen vervult.

Aangenaam is de algemene uitdrukking; het kan zoowel van gewaarwordingen als van personen of zaken gezegd worden.

Plezierig heeft dezelfde betekenis, maar is altijd gemeenzaam en alledaags en vaak van zinnelijke aard.

Zoet, dat ook met *aangenaam* gelijk staat, wordt meer in de dichterlijke taal gebruikt.

Liefelijk duidt een edeler, fijner gevoel aan en is vooral van toepassing op datgene, wat door het gezicht of het gehoor wordt waargenomen.

Behaaglijk heeft alleen betrekking op innerlijke gewaarwordingen en wordt dus nooit op zaken buiten ons toegepast.

Genoeglijk is datgene, wat welbehagen verschafft, een aangename indruk maakt, zonder hogere aanspraken.

Strelend is vooral datgene, wat bepaalde zintuigen of het gevoel bijzonder aandoet.

Een *aangenaam* uitzicht. Een *aangename* wandeling. Tot iemand in een *aangename* verhouding staan.

Hem werd daar geen *plezierige* ontvangst bereid. Wij hebben een heel *plezierige* dag gehad. Ik wens u een *plezierige* vakantie.

Hij was in *zoete* dromen verzonken. Iemand *zoete* namen geven. 's Levens *zoet* en *zuur*.

Onder de *schaduwrijke* bomen in het bos zijn *liefelijke* plekjes om uit te rusten. Iets als een *liefelijk* verschiep was haar voor de blik gezegen. De *liefelijkste* klanken van vrede en verzoening. De muziek is *schoon* en *liefelijk*.

Een *behaaglijk* gevoel van zelfvoldoening. De drie heren zaten in de *behaaglijke* koelte voor het huis een kop koffie te drinken.

Een *genoeglijk* leven leiden. Wij zullen een *stil* en *genoeglijk* *huishoudentje* hebben. Een *onbeschrijflijke* mengeling van hoogst *genoeglijke* en *alleronaangenaamste* gewaarwordingen.

Dat was *strelend* voor zijn eigenliefde. Een ogenblik van ketelende *bezerlijkheid*, van *strelende* hoogmoed en zingenot.

48. AANGENOMEN (DAT), ONDERSTELD (DAT), GESTELD (DAT), INDIEN (BIJALDIEN)... AL.

Drukken een onderstelling uit.

Aangenomen dat leidt een gedachte in, die niet van de spreker zelf uitgaat, maar reeds door een ander geopperd is als grond van hetgeen hij beweerde, en die nu door de spreker wordt opgevat om te kennen te geven, dat zelfs die grond geen bewijs voor het beweerde oplevert.

Ondersteld dat leidt een onderstelde gedachte in, van de spreker uitgaande, aan welker waarheid hij zelf niet geloofd.

Gesteld dat verbindt een bijzin, welke een onderstelling bevat, waaruit de spreker een gevolgtrekking wil maken.

Indien... al wordt gebruikt, wanneer men onbeslist wil laten of de onderstelling waar is of niet.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

